

Broj/Број: 03/02-50-3-699/10
Sarajevo/Сарајево, 29. 7.2010.

IZVJEŠTAJ

o održanoj konferenciji akademske zajednice BiH o temi "Akademska zajednica Bosne i Hercegovine o demokratskom nadzoru obavještajno-sigurnosnih službi u BiH"

U skladu s Planom rada za 2010. godinu i u organizaciji Zajedničke komisije za nadzor nad radom OSABiH, u Parlamentarnoj skupštini BiH održana je, 15.6.2010., konferencija akademske zajednice BiH o temi:

"Akademska zajednica Bosne i Hercegovine o demokratskom nadzoru obavještajno-sigurnosnih službi u Bosni i Hercegovini"

Konferencija je održana u okviru donatorskog projekta Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Norveške – Norveškog instituta za međunarodne odnose – NUPI. Zajednička komisija provodi ovaj projekat s ciljem jačanja praksi demokratskog nadzora nad obavještajno-sigurnosnim sektorom u BiH.

Kao jedan od prioriteta u svom radu Komisija je identificirala uspostavljanje saradnje s relevantnim predstavnicima akademske zajednice BiH. Tokom mandata Zajednička komisija je na sve seminare, okrugle stolove i konferencije koje je organizirala pozivala predstavnike akademske zajednice kao goste predavače.

Članovi Zajedničke komisije pokazali su poseban interes za skupove na kojima su vođene kvalitetne rasprave o praksama demokratskog nadzora nad obavještajno-sigurnosnim sektorom. Aktivnim učešćem predstavnici akademske zajednice dali su značajan doprinos pronalaženju kvalitetnih rješenja za unapređenje praksi nadzora u BiH. U tim prilikama uvaženi profesori potvrdili su značaj debata obavljajući svoju funkciju akademskog evaluacijskog subjekta.

Cijeneci vrijednost jačanja angažmana šire akademske zajednice zajedno s njenom studentskom populacijom, Zajednička komisija organizirala je krajem prošle godine tri debate o demokratskom nadzoru obavještajno-sigurnosnih službi sa studentima i profesorima domaćinima u Banjoj Luci, Zenici i Sarajevu. Debate sa studentima, prve takve vrste, upriličene o pitanjima demokratizacije obavještajno-sigurnosnog sistema u BiH, potvrdile su da najveći potencijal za afirmiranje demokratskih vrijednosti u našem društvu nosi studentska populacija.

Pri kraju četverogodišnjeg mandata Komisije namjera je da se s eminentnim predstavnicima akademske zajednice BiH Komisija osvrne na postignute rezultate, buduće izazove, te načine djelovanja koje će biti neophodno preduzeti da bi se teorija i praksa demokratskog nadzora nad obavještajnim radom unaprijedile.

Akademska zajednica nije samo izvor znanja nego i mjerodavan faktor za procjenu postojećih praksi i njihovog razvojnog potencijala.

U ovim poslovima veoma je važna međusobna saradnja svih elemenata društva, a to su prije svega: sudovi, izvršna vlast, stanovništvo, mediji, akademska zajednica, međunarodni faktor u BiH i drugi organi.

Koordinacija i saradnja svih ovih subjekata predstavlja i preduslov za obavljanje poslova u ovim veoma specifičnim oblastima.

Specifične su zbog toga što su to službe koje prikupljaju tajne podatke. U obavljanju ovih poslova one moraju poštivati vladavinu zakona, ljudska prava i osnovne slobode.

Na konferenciji su učestvovali predstavnici fakulteta i drugih obrazovnih ustanova, te međunarodnih organizacija u BiH čiji je rad vezan za pitanja demokratskog nadzora obavještajno-sigurnosnog sektora, i to:

U ime Zajedničke komisije za nadzor nad radom OSABiH

1. Mirko Okolić, predsjedavajući
2. Drago Ljubičić, član
3. Slavko Jovičić, član, i
4. Zoran Koprivica, član

Ambasada Kraljevine Norveške u BiH

1. NJ. E. Jan Braathu, ambasador

Obavještajno-sigurnosna agencija BiH

1. Goran Nović, šef Centra za obuku
2. Alen Kristić, stručni saradnik

Fakultet za sigurnost i zaštitu Banja Luka

1. prof. dr. Dragomir Jovičić
2. doc. dr. Dragomir Keserović

Univerzitet u Tuzli – Pravni fakultet

1. prof. dr. Izudin Hasanović

Univerzitet Istočno Sarajevo – Pravni fakultet

1. dr. Goran Marković, viši asistent
2. mr. Sanja Golijanin, asistent

Univerzitet u Bihaću – Pravni fakultet

1. doc. dr. Nevzet Veladžić

Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Sarajevo

1. prof. dr. Mirsad Abazović
2. prof. dr. Lada Sadiković

Pravni fakultet Zenica

1. doc. dr. Adnan Duraković

Pravni fakultet Sarajevo

1. prof. dr. Borislav Petrović
2. viši asistent Amila Ferhatović

Fakultet političkih nauka Sarajevo

1. prof. dr. Zarije Seizović

Visoka škola unutrašnjih poslova Banja Luka

1. mr. Goran Amidžić, direktor

Policajska akademija Sarajevo

1. Taib Spahić, direktor

Studenti Pravnog fakulteta i Fakulteta političkih nauka u Sarajevu

OSCE

1. Dušan Zoller, šef Sekcije za odnose s parlamentima
2. Lejla Hadžiahmić, IRUOSCE

OHR

Johanes Vricki

U ime Komisije, skupu se obratio Drago Ljubičić, član Komisije.

Tom prilikom izrazio je zadovoljstvo što su se predstavnici akademske zajednice – dekani fakulteta, profesori univerziteta u BiH i predstavnici drugih institucija odazvali pozivu da prisustvuju ovoj konferenciji. Također, zahvalio se Nj. E. Janu Braathuu, ambasadoru Kraljevine Norveške u BiH, koji se nesebično zalagao da Komisiji pomogne u osiguranju određenih finansijskih sredstava kako bi se njene aktivnosti utvrđene Planom rada u potpunosti realizirale kao i učešćem u radu skupova koje je ona organizirala.

Nakon obraćanja Drage Ljubičića skupu se obratio Jan Braathu, ambasador Kraljevine Norveške u BiH.

Čestitao je Komisiji na njenom aktivnom i profesionalnom radu i naporima u izvršavanju nadležnosti. Naglasio je da profesionalizam Komisije svjedoči o tome da ona želi uraditi reviziju ostvarenih rezultata, razgovarati o budućim izazovima i s teoretskog i s akademskog gledišta, ali i s praktične tačke gledišta. Sve demokratske zemlje trebaju obavještajne službe koje bi štatile institucije države i demokratski način života. One postoje da bi služile građanima. Iskustva u mnogim državama pokazala su da demokratska društva zavise od sistema mehanizma za kontrolu, dakle od jednog institucionalnog sistema nadzora i demokratske kontrole. Obavještajno-sigurnosne službe moraju imati podršku javnosti da bi bile legitimne i da bi mogle doprinijeti i izvršavati dužnosti i funkcije zbog koje su osnovane. Treba da sarađuju i na međunarodnom nivou i s domaćim institucijama i građanima. Jedan od vidova saradnje je i saradnja s akademskom zajednicom, jer je ona jezgro znanja. Akademska zajednica ima veliku odgovornost da doprinese informativnoj i konstruktivnoj javnoj raspravi o ulozi obavještajnih i sigurnosnih agencija, rekao je ambasador Braathu.

Nakon uvodnih obraćanja nastavljen je rad prema utvrđenom planu, kako slijedi:

Panel 1.

"Demokratski nadzor nad obavještajno-sigurnosnim agencijama"

Moderator: prof. dr. Lada Sadiković

U uvodnom obraćanju prof. dr. Sadiković istaknula je da obavještajne službe rade tajno te da je priroda njihovih poslova u neskladu s principima demokratskog društva. Naime, izvršavanjem svojih poslova može doći do određenog zadiranja u ljudska prava i slobode. Evropska tradicija i evropsko naslijeđe predviđa tri faktora, i to: da svako takvo djelovanje mora biti apsolutno zasnovano na zakonu, svako takvo djelovanje mora biti opravdano legitimnim ciljevima, a to je u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, javnog poretka, zaštite zdravlja, zaštite morala, zaštite i sprečavanja širenja povjerljivih informacija i drugo. S tim u vezi, postavlja se pitanje na koje se u raspravi na ovoj konferenciji treba dati i odgovor. Da li se i na koji način uspostavlja ravnoteža između interesa pojedinca i interesa države, dakle zaštite demokratskog poretka?

Tema: "Obavještajno-sigurnosna agencija BiH, pet godina od nastanka", izlagač: Alen Kristić, stručni saradnik u OSABiH

Prvi dio izlaganja odnosio se na obavještajno-sigurnosne službe u demokratskim društvima, a drugi o nastanku i ulozi Obavještajno-sigurnosne agencije BiH. Obavještajno-sigurnosne službe čine bitan instrument zaštite nacionalne sigurnosti pojedinih država. Govoriti danas o obavještajno-sigurnosnim službama znači govoriti o obavještajno-sigurnosnim službama u demokratskim društvima, imajući u vidu da način na koji se ostvaruje zaštita nacionalne sigurnosti i ustavnog poretka najneposrednije odražava stepen demokratije u jednom društvu. Izazov za obavještajno-sigurnosne službe u demokratskim društvima nameće pitanje kako efikasno zaštititi nacionalnu sigurnost i pri tome poštivati ljudska prava. Ograničenja osnovnih ljudskih prava u svrhu zaštite nacionalne sigurnosti nisu sporna, ali pod uslovom da sredstva kojima obavještajno-sigurnosne službe ograničavaju određena ljudska prava budu proporcionalna potencijalnoj opasnosti koja se tim ograničenjem želi spriječiti. Sredstva moraju biti određena zakonom i zasnivati se na neophodnosti zaštite nacionalne sigurnosti, osnovnih prava i sloboda drugih ljudi u demokratskom društvu. S tim u vezi, njihove aktivnosti moraju biti zakonite i u korist nacionalnog interesa, te se zasnivati na odluci suda.

Alen Kristić osvrnuo se na nastanak i formiranje Obavještajno-sigurnosne agencije BiH kao jedinstvene državne službe. Upoznao je prisutne o nadležnostima Agencije. Osvrnuo se na rad i aktuelne izazove koji stoje pred Obavještajno-sigurnosnom agencijom BiH. Rekao je da je OSABiH jedna od bitnih institucija sigurnosnog sistema u BiH. Značajno je istaknuti da je u proteklom periodu OSABiH prepoznata kao vjerodostojan partner na međunarodnom planu te i u oblasti bilateralne saradnje s drugim partnerskim službama. Na kraju je zaključio da će OSABiH profesionalno nastaviti izvršavati svoje dužnosti u skladu sa zakonom i drugim propisima. Za šest godina potvrdila je opravdanost svog postojanja zauzevši odgovarajuće mjesto u borbi protiv sigurnosnih rizika i prijetnji.

Tema: "Savremeni izazovi demokratskog nadzora nad obavještajnim sektorom" –
izlagač: Dušan Zoller, OSCE

Prezentacija se odnosila na izazove koji stoje pred komisijama za nadzor nad radom obavještajno-sigurnosnih službi, vrste kontrola nadzora, primjere praksi iz zemalja EU i SAD-a, izradu Zakona o parlamentarnom nadzoru, te edukaciju članova Komisije i stručnog kadra.

Nakon izlaganja uslijedila je rasprava u kojoj su učestvovali: prof. dr. Lada Sadiković, Dušan Zoller, Alen Kristić, Johanes Vricki, prof. dr. Borislav Petrović, prof.dr. Izudin Hasanović, prof. dr. Mirsad Abazović i Drago Ljubičić.

U raspravi je izneseno da su brojni savremeni izazovi i problemi koji prate demokratski nadzor nad obavještajnim službama u demokratskim državama. Jedan od njih je i nepostojanje strategije nacionalne sigurnosti, odnosno zakona o nacionalnoj sigurnosti. Obavještajno-sigurnosne službe su pod uticajem i kontrolom vladajućih političkih elita. One imaju policijska ovlaštenja. Prisutno je i kršenje ljudskih prava, posebno političkih, prava na ljudsko dostojanstvo i dr. S tim u vezi neophodno je donijeti strategiju nacionalne sigurnosti. Platforma o obavještajno-sigurnosnoj politici kao strateški planski akt OSABiH treba da bude donesena na vrijeme na osnovu koje OSABiH donosi svoje operativne planove.

Panel 2.

"Akademska zajednica o nadzoru obavještajnih službi"

Moderator: prof. dr. Mirsad Abazović

Tema: "Zaštita ljudskih prava i sloboda od nelegalnog djelovanja obavještajnih službi" – izlagač: prof. dr. Mirsad Abazović

Ljudska prava i slobode i rad obavještajno-sigurnosnih službi regulirani su zakonom, koji proizlaze iz Ustava. Često se postavlja pitanje da li su ljudska prava i slobode apsolutni i nedodirljivi. Država koja štiti ljudska prava i slobode može se pojaviti i kao kršitelj tih prava i sloboda u određenim situacijama. Bitno je naći balans između zaštite ljudskih prava i slobode građanina i onoga šta država radi za i u ime građanina. Svoj dio suvereniteta građanin je prenio na državu i želi ga u punom kapacitetu ostvarivati. Obavještajno-sigurnosne službe moraju raditi u skladu sa zakonom, ali je prvenstveno većina njihovih poslova tajna. Zloupotrebe u ovim poslovima nastaju kad se službe izdvoje iz sistema, kad se ne ponašaju u skladu sa zakonom. Sve dok se službe ponašaju u skladu sa zakonom, tj. kada postoji naredba nadležnog organa za njihovo djelovanje, ne možemo govoriti o zadiranju u privatna prava i slobode. U njihovim poslovima ne može se izbjeći svaka zloupotreba sloboda i prava, imajući u vidu da su to tajne službe i da se koriste ilegalnim sredstvima. Međutim, nužno je to svesti na najmanju moguću mjeru. Zadatak parlamentarnih komisija koje provode nadzor nad obavještajno-sigurnosnim službama je da to rade kontinuirano, da utvrde da li službe rade u skladu s pravnim sistemom, da li su se izdigle iznad tog sistema, je li došlo do kršenja ljudskih prava, da li su sredstva korištena u skladu sa zakonom. Da bi izvršavale svoje zadatke, obavještajne službe moraju biti depolitizirane i deideologizirane. Depolitizacija i deideologizacija moraju se izvršiti kako bi služba bila profesionalizirana i efikasna u izvršavanju svoje primarne funkcije. Obavještajna služba ne smije izmišljati probleme i prijetnje, jer je upravo to potpuno suprotno zaštiti ljudskih prava i osnovnih političkih sloboda. Istovremeno, obavještajna služba ne smije minimizirati probleme, jer je to atak na ljudska prava i slobode. Zatim je nužna permanentna edukacija zaposlenih, ali ne edukacija samo šta je zanat, šta je profesija, nego sa aspekta kako funkcioniра i za koga funkcioniра. Nužna je prekogranična saradnja i ona se mora razvijati prema nivou sigurnosnih rizika. Potrebno je razvijati sigurnosnu kulturu kao dio opće kulture u društvu. Tu izuzetnu ulogu ima akademska zajednica. Zatim treba imati vjeru u civilno društvo i medije u senzibiliziranju javnosti o radu obavještajnih službi, pružati pomoć obavještajnim službama u kooperativnom smislu. Društvena zajednica treba da ima svijest o tome da je to njena služba i u njenom interesu.

Prof. dr. Mirsad Abazović u svom izlaganju govorio je i o sigurnosnim prijetnjama.

Nakon izlaganja uslijedila je diskusija u kojoj su učestvovali: prof. dr. Lada Sadiković, Alen Krstić, Nevzet Veladžić i Dušan Zoller.

Tema: "Učešće akademske zajednice u reformskim procesima", izlagač: docent Adnan Duraković

Akademska zajednica može doprinijeti nacionalnoj sigurnosti, odnosno obavještajno-sigurnosnom djelovanju. Uključivanje akademske zajednice smanjuje mogućnosti

kompromitiranja obavještajno-sigurnosnih službi o određenim pitanjima, naročito kada se radi o odnosu prema javnosti koji je važan. Obavještajna zajednica ima potrebu za talentima, a akademska zajednica je njihov rasadnik. Akademska zajednica može doprinijeti razumijevanju znanja i metodologije i ključnih sigurnosnih, ekonomskih, političkih i tehnoloških pitanja. Oni imaju eksperte u toj oblasti koje obavještajna zajednica nema niti ih može imati, nema ni kapacitete da ih školuje. Neophodno je uspostavljanje instituta koji biti poveznica između akademske zajednice i obavještajnih službi. Uspostavljanjem instituta manje se kompromitiraju i akademska i obavještajna zajednica, a javnost je zastupljena kroz publiciranje knjiga, seminara, rasprava i dr. Na taj način uspostavlja se protok informacija, demistificira se tajnost rada obavještajnih službi, a s druge strane, može se raditi na zajedničkim programima, studijskim programima fakulteta, univerziteta značajnih za nacionalnu sigurnost. Akademska i obavještajna zajednica treba da saraduju. Kontakti se ogledaju u tome što se predstavnici obavještajne zajednice školuju u akademskoj zajednici i tu postoje lični kontakti između članova akademske i obavještajne zajednice. Institucionalna saradnja ogleda se kroz studijske grupe, studije sigurnosti, institute, istraživanje i edukaciju, bilo da su ona unutar fakulteta ili da se koristi eksperti iz akademske zajednice. S tim u vezi, obavještajna zajednica ima potrebu za kadrovima s jakim policijsko-obavještajnim, istražnim i personalnim karakteristikama za obavještajni rad. Sistemski pristup ogleda se kroz uspostavljanje studijskih programa. Akademska zajednica ima ogroman potencijal za izradu strateških analiza, odnosno prikupljanje strateških podataka. Obavještajna služba ne smije koristiti saradnju s akademskom zajednicom na prikupljanju pojedinačnih i individualnih podataka nego samo strateških podataka za koje ona ima interes. Obavještajna zajednica mora, u saradnji s akademskom zajednicom, definirati metodologiju kakvu želi da razvija akademska zajednica. Doprinos akademske obavještajnoj zajednici može biti, prije svega, u razvoju boljeg menadžmenta u obavještajnom sektoru za razvoj boljeg i otvorenijeg okruženja za razumijevanje pitanja značajnih za obavještajne službe.

Nakon izlaganja prešlo se na raspravu u kojoj su učestvovali: Alen Krstić, prof. dr. Lada Sadiković, prof. dr. Mirsad Abazović, Adnan Duraković, Emsad Dizdarević, Nevzet Veladžić i Dušan Zoller.

Panel 3.

"Modaliteti saradnje u izgradnji savremene obavještajne službe i efikasnog demokratskog nadzora"

Moderator: prof. dr. Zarije Seizović

Tema: "Proces obuke i obrazovanja u OSABiH" (Projekti saradnje s akademskom zajednicom), izlagač: Goran Nović

Goran Nović govorio je o organiziranom načinu obuke zaposlenih u Centru za obuku OSABiH. Nakon reforme obavještajnog sektora bilo je neophodno napraviti odgovarajuće programe obuke, zatim osigurati materijalne i tehničke pretpostavke kako bi počela obuka. Struktura zaposlenih bila je raznolika – od bivših pripadnika policije, vojnih struktura, sigurnosnih i drugih agencija. U dosadašnjem periodu nisu bili u prilici da ostvare značajnu komunikaciju s akademskom zajednicom, bili su prisiljeni tražiti asistenciju i pomoć

stručnjaka. Za uspješnu obuku neophodan je općedruštveni proces u kojem je obuka permanentno lično obrazovanje i usavršavanje. Uspjeli su razviti neke projekte saradnje s akademskom zajednicom i to uz pomoć Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Norveške, na osnovu kojeg su dobili finansijsku podršku za stipendiranje 20 mladih zaposlenika OSABiH. To je projekat koji je u završnoj fazi. Tako smo ojačali profesionalne sposobnosti zaposlenika OSABiH. Sav napor koji ulažemo svjedoči o čvrstom uvjerenju rukovodstva OSABiH da je obuka i edukacija zaposlenih ključni element koji nas vodi ka postizanju efektivnog i efikasnog cilja u ispunjavanju naših zakonskih obaveza i ispunjavanju one uloge koju od nas očekuju građani, a to je njihova sigurnost, rekao je Nović. Ova konferencija je prilika da detaljno analiziramo kakve nam mogućnosti može dati akademska zajednica i u kojim segmentima, specijaliziranim ili nekim općim. U tom smislu možemo zatražiti i vašu pomoć. Naša orijentacija je, također, oslanjanje i na vlastite resurse, što znači na OSABiH.

Tema: "Uloga nadzora nad sigurnosnim sektorom i modaliteti saradnje s akademskom zajednicom, te mogućnostima Fakulteta za sigurnost i zaštitu u razvijanju te saradnje", izlagač: prof. dr. Dragomir Jovičić

Prof. dr. Dragomir Jovičić konstatirao je da je sigurnost nedjeljiva. Obavještajno-sigurnosne službe treba da rade u interesu građana. Da bi ostvarile svoj zadatak, potrebno je da budu profesionalizirane. Veliki broj ljudi u ovim službama je na mjestima koja im ne pripadaju prema njihovim profesionalnim referencama. Oni nemaju potrebna znanja u ovim oblastima, nisu educirani, obrazovani i njihova stručna sprema nije adekvatna za tu vrstu posla. Kada je u pitanju obavještajna služba u odnosu na službe javne sigurnosti, treba da je još izgrađenija i da su njeni kadrovi sofisticiraniji. S obzirom da obavještajno-sigurnosne službe u obavljanju svojih dužnosti zadiru u ljudska prava i osnovne slobode, a da ne bi došlo do zloupotrebe njihovih ovlaštenja, neophodan je kontinuirani nadzor nad njihovim radom, rekao je Jovičić. Zatim je govorio o Forumu za sigurnost građana koji je formiran u Republici Srpskoj. Osnovani su u nekoliko općina kao neformalna i nestranačka multidisciplinarna tijela. Čine ih ravnopravni članovi predstavnici policije, zdravstvenih organizacija, vatrogasnih jedinica, centara za socijalni rad, civilne zaštite, nevladinih organizacija, vjerskih zajednica, privrednih organizacija i drugih subjekata. Predstavnici ovog foruma mogu svojim radom doprinijeti prevenciji određenih negativnih pojava u društvu, poboljšanju sigurnosti građana, ostvarivanju prava građana i dr. Zatim je prof. dr. Jovičić upoznao učesnike konferencije o radu i kadrovima Fakulteta za sigurnost i zaštitu. Naglasio je da ima mnogo prostora za saradnju s akademskom zajednicom. Ovi kontakti izuzetno su korisni i ubuduće bi se trebali isključivo baviti ovom vrstom saradnje, a ne onom koja se određuje prvenstveno nazivom "demokratski nadzor nad obavještajno-sigurnosnim službama". S tim u vezi mogli bi se pozvati i stručnjaci iz OSABiH - Centra za obuku koji se bave isključivo edukacijom i stručnjaci iz akademske zajednice. To može biti tema nekog narednog seminara.

Tema: Pravo na privatnost i ograničenja prava da prikuplja personalne informacije građanima, izlagač: prof. dr. Zarije Seizović

Prof. dr. Zarije Seizović govorio je o prikupljanju informacija od sigurnosnih službi a u svjetlu presude Evropskog suda za ljudska prava u Strasbourgu. Naveo je primjer iznošenja informacija na BHRT-u i FTV-u u tonskom zapisu u vezi s krivičnim postupkom koji se vodi pred sudom. Naime, iz prezentiranih informacija vidi se da je lice prisluškivano. Postavlja se pitanje ko ga je prisluškivao, ko ima pravo da prisluškuje i odakle cure takve informacije. Ako su to obavještajne službe, onda se postavlja pitanje njihove odgovornosti. Imajući u vidu temu konferencije – nadzor nad obavještajno-sigurnosnim agencijama da li oni u obavljanju svojih poslova krše osnovna ljudska prava – pravo na privatnost? Mi to moramo i na ovoj konferenciji istaknuti. Znači, bez saglasnosti onoga o kome se informacije prikupljaju, odnosno bez odluke suda, svako drugo prikupljanje informacija je nezakonito.

Članom 8. Evropske konvencije o zaštiti osnovnih ljudskih prava i sloboda utvrđeno je: pravo na privatni život, dom, porodicu, korespondenciju i dr. Stav Suda je da treba razdvojiti tri različite stvari. Prvo je prikupljanje informacija, drugo je zadržavanje ili skladištenje i treće korištenje informacija. Prikupljanje informacija je dozvoljeno, ako postoji cilj da je to nužno, tj. ako se vodi krivični postupak. Pojedincu mogu biti povrijeđena ljudska prava, a to se najčešće događa u krivičnom postupku kada se radi o korespondenciji zatvorenika. Onog momenta kada se saopći informacija, to više nije sfera privatnosti onog lica koje govori. To je slučaj i sa sadržajem pisma. Ako ga neko napiše, i taj sadržaj spada u njegovu privatnost, a ako ga neko pročita i obznani taj sadržaj, to više nije privatna sfera onog ko je pisao pismo jer se on toga lišio kada je odaslao adresantu.

Najčešće u krivičnom postupku može doći do zloupotrebe privatnosti i ugrožavanja privatnosti pojedinca po pitanju korespondencije. Država ima obavezu da se suzdrži od ulaska u privatnu sferu pojedinca, kao i obavezu da spriječi ilegalno prikupljanje informacija iz privatnog života pojedinaca, ali i prikupljanje informacija od njenih agencija suprotno zakonu.

Tema: Značaj demokratske političke kulture za djelotvornu civilnu kontrolu obavještajno-sigurnosnih struktura, izlagač: dr. Goran Marković

Nedostatak demokratske političke kulture doprinosi nerazumijevanju značaja problema demokratskog nadzora nad radom obavještajno-sigurnosnih službi. Upravo uloga akademske zajednice u razvoju i izgradnji demokratske i političke kulture itekako je potrebna. O deideologizaciji obavještajno-sigurnosnih službi može se govoriti samo u smislu da te službe nemaju i ne mogu imati, a ni svoj rad ne mogu zasnivati na nekoj zvaničnoj ideologiji. Ni obavještajno-sigurnosne službe, s obzirom da su dio državnog aparata i da štite vrijednosti na kojima počiva društveni sistem, ne mogu a da svoj rad ne zasnivaju na određenim ideološkim vrijednostima. Ono što je veoma značajno za funkcioniranje obavještajno-sigurnosnih službi jeste zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda, naročito u kontekstu djelovanja ovih službi, a pitanje je na koji su način formalno-pravno ljudska prava i slobode u našem ustavnom sistemu zaštićena. Kada se govori o parlamentarnom nadzoru nad radom obavještajno-sigurnosnih službi, taj nadzor mogao bi se još bolje i demokratičnije operacionalizirati s jedne strane, i s druge strane, postavlja se pitanje da li je institucionalna kontrola kao oblik demokratskog nadzora obavještajno-sigurnosnih službi dobro postavljena i

da li je ona dovoljna. Da li je dovoljna iz dva razloga. Prvo, zbog toga što institucionalna kontrola počiva na političkom sistemu predstavničke demokratije kakva je kod nas, dakle gdje parlamentarni nadzor koji provodi Komisija rade parlamentarci. Parlamentarni nadzor je nužan, da li on može biti dovoljno dobar kao jedan oblik nadzora i da li on može biti dovoljan. Da li osim ove kontrole treba razmišljati i o nekim drugim oblicima kontrole demokratskog nadzora, prije svega civilnog društva? Mi nemamo još uvijek izgrađenu demokratsku političku kulturu. Akademska zajednica može odigrati značajnu ulogu u smislu promoviranja onih vrijednosti na kojima počiva jedno demokratsko društvo, one vrijednosti na kojima se zasniva demokratska politička kultura. Potrebno je da sami građani promijene svoju društvenu svijest i da sami sebi daju za pravo da kontroliraju državni aparat, između ostalog i obavještajno-sigurnosne službe, rekao je dr. Marković.

Nakon uvodnih izlaganja prešlo se na raspravu u kojoj su učestvovali: Zarije Seizović, Adnan Duraković, Zoran Koprivica, Lada Sadiković, Mirsad Abazović, Nevzet Veladžić, i Mirko Okolić.

Predstavnici akademske zajednice zahvalili su se Komisiji za organiziranje ove konferencije. U skladu sa iznesenim prezentacijama i diskusijama, istaknuto je da je akademska zajednica zainteresirana za rad obavještajno-sigurnosnih službi i za rad Zajedničke komisije. Ova konferencija je nastavak saradnje s akademskom zajednicom i Zajedničkom komisijom. Izražena je spremnost da predstavnici akademske zajednice pomognu, svako na svoj način, u radu sigurnosnih službi i Zajedničke komisije, u smislu razmjene iskustava, davanja prijedloga i mišljenja s ciljem pronalaženja najboljih praksi parlamentarnog nadzora. Akademska zajednica ne može biti izolirana od dešavanja u Bosni i Hercegovini, a rad sigurnosnih službi treba da bude podvrgnut i civilnom nadzoru.

Zaključna razmatranja

1. Akademska zajednica i obavještajno-sigurnosne službe dio su društva, svaka sa svojim specifičnostima. Ova dva subjekta mogu efikasno sarađivati na unapređenju znanja i razumijevanja pitanja nacionalne sigurnosti.

2. Modaliteti saradnje akademske zajednice i obavještajno-sigurnosnih službi ogledaju se u tome što akademska zajednica obrazuje kadrove koji će raditi u obavještajno-sigurnosnim službama. Neopodna je permanentna i stalna edukacija i obrazovanje u institucijama sigurnosti i obavještajnoj službi jer su to ključni elementi za postizanje efektivnog i efikasnog rada. Ovo posebno važi za obavještajne službe od kojih se traži da odgovorno i kompetentno ispunjavaju zakonske obaveze, što od njih očekuju građani. Ovakvim radom službe jedino mogu biti garant sigurnosti građana.

3. Akademska zajednica može doprinijeti izgradnji znanja i razvoju metodologija rada u pronalaženju odgovora na ključna sigurnosna, ekonomska, politička i tehnološka pitanja. Oni imaju eksperte u toj oblasti koje nema obavještajna zajednica, niti ima kapacitete da ih školuje. U tom smislu kontakti s akademskom zajednicom su neophodni s ciljem izrade studijskih programa, istraživanja, analiza stanja u ovim oblastima te stručna pomoć i dr.

4. Nužno je razvijati sigurnosnu kulturu kao dio opće kulture u društvu. S tim u vezi, akademska zajednica kao evaluacijski subjekt itekako ima veliku ulogu. Treba imati vjeru u civilno društvo i medije u senzibiliziranju javnosti o radu obavještajnih službi, znati šta je služba, šta radi, kako radi i u čijem je interesu. U tom smislu pužati pomoć obavještajnim službama u kooperativnom smislu, zajednica treba da ima svijest o tome da je ta služba njihova i u njihovom interesu.

5. Neophodno je donijeti strategiju nacionalne sigurnosti. Godišnja platforma o obavještajno-sigurnosnoj politici, kao strateški planski akt OSABiH, treba da bude donesena na vrijeme, na osnovu koje OSABiH donosi svoje programe i planove za realizaciju svojih zadataka.

6. Obavještajno-sigurnosne službe moraju biti depolitizirane i deideologizirane. Depolitizacija i deideologizacija mora se izvršiti kako bi obavještajno-sigurnosne službe bile profesionalizirane i efikasne u izvršavanju svojih primarnih funkcija.

7. Imajući u vidu da obavještajno-sigurnosne službe rade tajno i da u njihovom radu dolazi do povrede ljudskih prava i osnovnih sloboda, potreban je kontinuiran parlamentarni nadzor nad njihovim radom. Moć države mjeri se prema moći u zaštiti ljudskih prava i sloboda, a u tome značajnu ulogu imaju i obavještajne službe.

Na kraju konferencije, u ime Komisije, Mirko Okolić, predsjedavajući, zahvalio se svima na učešću i doprinosu njenom radu. Posebno se zahvalio dekanima fakulteta, univerzitetskim profesorima, te predstavnicima drugih institucija koji su prihvatili prijedlog Komisije da učestvuju u radu i svojim prezentacijama i kvalitetnim diskusijama doprinesu da ova konferencija uspije na zadovoljstvo svih učesnika.

Sastavni dio ovog izvještaja je transkript s konferencije.

Dostaviti:

- učesnicima konferencije

- a/a

**Predsjedavajući Komisije
mr. Mirko Okolić**